

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/37

Karar No.:1963/54

Karar tarihi:11/3/1963

Resmi Gazete tarih/sayı:8.6.1963/11423

İstemde bulunan : Mustafa Kemal Cebecioğlu, Kaynarca Y.T.P. Eski İlçe Başkanı, Kandıra'da dâva muakkibi.

İstemin Konusu : İstemde bulunan dilekçesinde, dâvasını Y.T.P. nin İlçe Başkanı sıfatıyla açtığını, ,bu partinin tüzük hükümlerine uygun hareket etmediğini, kendisinin partiden ayrılmasından sonra aleyhinde yayın yapıp İlçe Başkanlığı sıfatını sarstıklarını ileri sürerek adı geçen partinin kapatılmasını istemiştir.

Olay :

A- Adı geçen Kemal Cebecioğlu Y.T.P. nin kapatılması için Ankara 2 nci Sulh Ceza Mahkemesine 20/8/1962 tarihli dilekçe ile başvurmuş ve bu mahkeme (Konusu itibariyle mahkemenin görevi dahilinde bir hususla ilgili olmadığından gereği yapılmak üzere dilekçenin C. Savcılığına tevdiine) 23/8/1962 tarihinde karar vermiş, Savcılıkta dosyayı mahkememize gönderdiğinden mahkememizce siyasi partilerin kapatılması dâvasının, Ceza Yargılamaları Usulü Kanununun 344 ve sonraki maddelerinde yazılı dâvalardan olmadığı, C. Savcılığınca bir iddianame de düzenlenmediğinden ortada kanuna uygun olarak açılmış bir dâva bulunmadığı ve mahkemece usulüne uygun şekilde görevsizlik kararı da verilmediği, bu bakımdan işin Anayasa Mahkemesine getirilmesine kanuni imkân görülmediği gerekçesiyle dosyanın Sulh Ceza Mahkemesine geri çevrilmesine 7/11/1962 gününde çoğunlukla karar verilmiş olduğu mahkememizin 1962/35 esas sayılı dosyasının incelenmesinden anlaşılmıştır.

B- İstemde bulunanın, bu defa mahkememize verdiği dilekçeye ekli 4/1/1963 günlü karar örneğinden Ankara 2 nci Sulh Ceza Mahkemesinin(Bu gibi dâvaların nerede bakılacağı ve hangi mahkeme tarafından karara bağlanacağı Anayasa'nın 57 nci maddesinde açıkça gösterilmiş olduğundan, yeniden bir karar ittihazına mahal olmadığına, sonradan verdiği 23/12/1962 tarihli olup Yeni Türkiye Partisinin Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ile birleşmesinin önlenmesine dair bir karar verilmesi hakkındaki isteği de Yeni Türkiye Partisi hakkında bir tetbir kararı isteğinden ibaret ve bu da Anayasa Mahkemesine ait olduğundan bu istek hakkında da bir karar verilmesine lüzum bulunmadığına) karar verdiği anlaşılmıştır.

İnceleme : Dilekçe, düzenlenen rapor, dosyadaki diğer kâğıtlar okunup istemin niteliğine ve mahkemeye başvurma şeklini göre duruşma yapılması gerekli bulunmadığı oyçokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 19 uncu maddesi ile din istismarını yasak etmiş, bu yasak dışına çıkanların veya başkasını bu yolda kışkırtanların kanuna göre cezalandırılacaklarını ve bu yola saparı siyasi partilerin Anayasa Mahkemesince temelli kapatılacağını emreylemiş, 57 nci maddesinde de partilerin uyacakları esaslar gösterilmiş ve bu esaslara uymayan partilerin yine temelli kapatılacağı belirtilmiş, maddenin son fıkrasında da (Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki dâvalara Anayasa Mahkemesinde bakılır ve kapatma kararı ancak bu mahkemece verilir.) denilmiştir. Bu hükümlerden siyasi partilerin kapatılması hakkındaki dâvalara Anayasa Mahkemesinde bakılacağı anlaşılmaktadır.

Esas No.:1963/37
Karar No.:1963/54

Siyasi partilerin kapatılması dâvalarını doğrudan doğruya fertlerin açabilip açamayacağı konusuna gelince :

Gerçi Anayasa'nın 57 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında, partilerin iç çalışmalarını, faaliyetlerini ve Anayasa Mahkemesine ne suretle hesap vereceklerini düzenleyeceği belirtilen kanun henüz çıkmamıştır. Ancak, 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 32 nci maddesinde siyasi partilerin kapatılması hakkında açılan dâvalarda Ceza Yargılamaları Usulü Kanununun Uygulanacağı bu dâvalara duruşmalı olarak ve C. Başsavcısının huzuru ile bakılacağı gösterilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın 56 ncı maddesinin son fıkrasında da (Siyasi partiler, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır) denilmektedir. Bu duruma göre diğer derneklere benzemeyen ve demokratik düzenin esaslı bir unsurunu teşkil eden siyasi partilerin, kamu dâvası niteliğinde olan, kapatılması dâvalarının, kişiler tarafından doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesine açılabilceğini kabul etmek ve bu konuya kişinin irade ve takdirine bırakmak doğru olamaz.

Bu bakımdan kişiler siyasi partilerin kapatılması konusunda Anayasa Mahkemesinde dâva açma hakkına sahip olmadıklarından istemin reddedilmesi gerekir.

Sonuç : Yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü istemin reddine 11/3/1963 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

Başkan Sünuhi Arsan	Başkanvekili Tevfik Gerçeker	Üye İ. Hakkı Ülkmen	Üye Lütfi Akadlı
Üye Şemsettin Akçoğlu	Üye İbrahim Senil	Üye İhsan Keçecioğlu	Üye Salim Başol
Üye Celâlettin Kuralmen	Üye Yekta Aytan	Üye Ekrem Korkut	Üye Ahmet Akar
Üye Muhittin Gürün	Üye Lütfi Ömerbaş	Üye Ekrem Tüzemen	

MUHALEFET ŞERHİ

14/12/1962 tarihli ve 11282 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan 7/11/1962 tarihli ve 1962/35, 1962/75 sayılı Anayasa Mahkemesi kararına ait muhalefet şerhinde de belirtildiği üzere Siyasi Partilerin kapatılması isteğiyle açılacak dâvalara Anayasa Mahkemesince bakılacağı ve kapatma kararlarının sadece bu mahkemece verilebileceği, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının Yurdumuz'a getirdiği yeni esaslardan birisidir.

Ancak ne Anayasada, ne de Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanunda bu gibi dâvaların kimler tarafından açılabilceği konusunda herhangi bir kayıt ve işaret bulunmamaktadır.

Hernekadar Anayasa'nın 57 nci maddesinde Siyasi Partilerin iç çalışmalarının, faaliyetlerinin, Anayasa Mahkemesine ne suretle hesap vereceklerinin ve bu mahkemece mali denetimlerin nasıl yapılacağına, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenleneceği belirtilmiş ise de Anayasa'nın geçici 7 nci maddesiyle bu kanunların hazırlanması için verilmiş bulunan iki senelik mühlet dolmamış ve söz konusu kanun da henüz çıkmamıştır.

Bu durum karşısında bu konuda halen yürürlükte olan mevzuatın sonraki bir kanunla kaldırılacağı veya değiştirilinceye veya Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırılığı tesbit olununcaya kadar uygulanmasına devam olunmasının zaruri bulunduğu izahtan verestedir.

Bu sebeplerle derneklerin kapatılması dâvalarının kimler tarafından açılabilceği konusunda Medeni Kanun ile Cemiyetler Kanununda mevcut olan ve halen yürürlükte bulunan hükümlerin, bugünkü hüviyetleri itibarıyla, aynı zamanda bir dernek olan ve Cemiyetler Kanununa göre kurulan Siyasi Partilere de uygulanması zaruri bulunmaktadır.

Medenî Kanunun halen yürürlükte bulunan 71 inci maddesinde (Bir cemiyetin gayesi kanuna yahut adabı umumiyyeye mugayir olursa, müddeiumumilik makamının veya bir alâkadarın talebi üzerine o cemiyet fesholunur) denilmek suretiyle maddede yazılı sebeplerle savcılara ve onlardan ayrı olarak da (ilgili vatandaşa) derneklerin ve dolayısıyla siyasi partilerin kapatılması için dâva açmak hakkı tanınmış bulunmaktadır.

Kararın çoğunluk düşüncesinde özet olarak. (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanmasının kabul edilmiş olması ve duruşman olarak Cumhuriyet Başsavcısının huzuru ile bakılması suretiyle artık bu gibi dâvalara kamu niteliği verilmiştir. Buna ilâveten Anayasa'nın 19 ve 5 nci maddelerindeki kapatma sebepleri de gözönüne alınacak olursa ancak siyasi partileri derneklere benzetmek mümkün olmayacağından bu gibi dâvaların kimler tarafından açılabilceğini tâyin için Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunun hükümlerine gidilemez) denilmektedir.

Medeni Kanunun 71 inci maddesindeki kapatma sebepleri, Anayasa'nın 19 ve 57 nci maddelerinde yazılı kapatma sebeplerinin aynı olmamakla beraber nitelik bakımından onlarla kıyaslanabilecek durumdadırlar. Yani onlar gibi genel menfaatlere dokunan niteliktedirler. Diğer taraftan yine Medeni Kanunun sözü geçen 71 inci maddesi, madde metninde yazılı sebeplerin tahakkuku halinde Cumhuriyet Savcılarına da dâva açmak vazifesi vermek suretiyle bu gibi dâvalara evvelce de kamu niteliğini tanımış ve fakat buna rağmen vatandaşlara da dâva açmak hakkı vermiş bulunmakta idi.

Bu itibarla çoğunluk mütalâasının gerekçesi yeni bir durumu ifade etmediği gibi aynı gerekçe Medeni Kanunun 71 inci maddesine göre açılacak dâvalar için de ileri sürülebilir. Böyle olunca da bu gerekçe ile, Medeni Kanunun 71 inci maddesinin dâva açmak hakkı ile ilgili hükmünün siyasi partilere uygulanamayacağı iddiası mesnetsiz kalır.

Netice : Anayasa'nın 57 nci maddesinde ön görülen siyasi partilerle ilgili özel kanun çıkıp ta partilerin kapatılması dâvalarının kimler tarafından açılabilceği hususu yeni esaslara bağlanıncaya kadar halen yürürlükte bulunan kanunların bu konudaki hükümlerinin ve bu arada Medeni Kanunun 71 inci maddesi hükmünün uygulanması zaruridir. Bu madde ise ilgili vatandaşlara da halen bir dernek hukuki hüviyetinde olan siyasi partilerin kapatılması için dâva açmak hakkı tanımıştır.

Dilekçe sahibi Mustafa Kemal Cebecioğlu ise Yeni Türkiye Partisinin Kaynarca eski ilçe başkanı bulunduğunu iddia etmekte, dâvayı bu sıfatla açmaktadır.

Bu duruma göre dâvanın kabulü gerektiğinden karara muhalifiz.

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Muhittin Gürün

MUHALEFET ŞERHİ

Mahkememizin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 20" nci maddesinin 4 numaralı bendinde (Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki bütün dâvalara Mahkememizce bakılacağı) gösterilmiş; bu dâvalara hangi sebeplere dayanılarak açılacakları ise Anayasanın 19 ve 57 nci maddelerinde tâyin edilmiştir.

Yeni Türkiye Partisinin kapatılması isteğinde bulunan Kemal Cebecioğlu'nun dâva konusu yaptığı vakıalar bu iki maddede yazılı kapatma sebebi dışında kalmaktadır.

Davacının bu istekte bulunmaya yetkili bulunup bulunmadığının incelenmesinden evvel görev konusunun ele alınması; Tüzüğündeki bazı hükümler ve bazı faaliyetlerle Yeni Türkiye Partisinin Anayasanın 19 ve 57 nci maddelerini ihlâl ettiği iddiasına dayanmayan isteğin, 44 sayılı kanunun 42 nci maddesi gereğince görev bakımından reddi lâzım gelir.

Bu sebeple karara muhalifim.

Üye
Şemsettin
Akçoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

Medeni Kanunun 53 üncü maddesiyle 28 Haziran 1938 tarih ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 3 ve 4 üncü maddelerinin tetkikinde de görüleceği üzere siyasi partilerde birer dernektir. 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 57 nci maddesinin üçüncü fıkrasında "partilerin iç

alışmaları, faaliyetleri, Anayasa Mahkemesine ne suretle hesap verecekleri ve bu mahkemece malî denetlemenin nasıl yapılacağı demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir" denilmekte ise de Büyük Millet Meclisince henüz bu konuları düzenleyen bir kanun kabul edilerek yürürlüğe konulmuş değildir. Şu hale göre şimdilik siyasi partiler hakkında da Medeni Kanunun Dernekler hakkındaki hükümleri ile Cemiyetler Kanunundaki hükümlerin uygulanması gerekir.

Medeni Kanunun 71 inci maddesine göre bir derneğin gayesi kanuna, yahut âdabı umumiyeğe mugayir olursa, Cumhuriyet Savcılığının veya bir alâkadarın isteği üzerine de dernek fesholunabilir. Siyasi partilerin kapatılmasının hangi sebeplere dayanılarak istenilebileceği meselesi ile kimlerin kapatma isteminde bulunabilecekleri meselesi ayrı ayrı şeylerdir. Bundan başka, siyasi partilerin kapatılması dâvalarına

22/4/1962 tarih ve 44 sayılı kanunun 32 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Başsavcısının huzuru ile bakılması, ayrıca bu dâvalarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanması da siyasi partilerin kapatılmasının yalnız Cumhuriyet savcıları tarafından açılacak bir kamu dâvası ile istenebileceği mânasına alınamaz. Böyle bir sonuca varılabilmesi için kanunda açık bir hükmün bulunması gerekir.

Yukarıda arz ve izah edilen sebepler gözönünde tutularak davacının Medeni Kanunun 71 inci maddesinde sözü geçen (ilgili) ve bu itibarla da dâva açmağa yetkili bir şahıs sayılıp sayılmayacağının araştırılması, bu konuda müsbet bir sonuca varıldığı takdirde dâvaya bakılması, aksi halde ise dâvanın reddi iktiza eder. Kişilerin siyasi partilerin kapatılması konusunda Anayasa Mahkemesinde dâva açmağa hakları olmadığı yolundaki görüş isabetli olarak kabul edilemez. Çoğunluğun kararına bu bakımdan muhalifiz.

Üye
Lütfi Akadlı

Üye
Ekrem Tüzemen

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Ahmet Akar

Üye
Ekrem Korkut